

QUAN ĐIỂM VỀ CON NGƯỜI TRONG CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN CỦA ĐẢNG THỜI KỲ ĐỔI MỚI VÀ ĐỊNH HƯỚNG TRONG DỰ THẢO VĂN KIỆN ĐẠI HỘI XIV

★ ThS TRẦN NHẬT MINH

Học viện Chính trị khu vực II

● **Tóm tắt:** Qua gần 40 năm đổi mới đất nước (1986-2025), tư duy lý luận của Đảng về vấn đề con người đã có bước phát triển rõ nét, đặc biệt trong việc xác định tầm quan trọng của con người và phát huy con người trong hiện thực hóa các mục tiêu phát triển đất nước. Dự thảo Các Văn kiện trình Đại hội XIV tiếp tục khẳng định những định hướng chiến lược về con người, góp phần chỉ đạo thực tiễn việc phát huy vai trò chủ thể, giải phóng tiềm năng con người Việt Nam trong bối cảnh kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Bài viết góp phần làm rõ các định hướng chiến lược đó và qua đó nhận diện chiều sâu tư duy lý luận của Đảng trong giai đoạn phát triển mới.

● **Từ khóa:** Đại hội XIV; con người; chiến lược phát triển.

● **Ngày nhận:** 17/7/2025; **Ngày thẩm định:** 20/8/2025; **Ngày duyệt đăng:** 12/9/2025.

1. Mở đầu

Đại hội XIV (dự kiến diễn ra năm 2026) được Đảng Cộng sản Việt Nam xác định là một cột mốc đánh dấu Việt Nam bước vào kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Kỷ nguyên vươn mình là sự tiếp nối các kỷ nguyên độc lập, tự chủ, xây dựng chủ nghĩa xã hội (1945-1975) mở đầu bằng thắng lợi của cách mạng tháng Tám năm 1945 và kỷ nguyên đổi mới, hội nhập quốc tế (1986-2025) mở đầu bằng Đại hội VI (1986). Đại hội XIV là dấu mốc đặc biệt quan

trọng trên con đường phát triển của đất nước trên cơ sở “xác định tư duy, tầm nhìn, những quyết sách chiến lược để chúng ta vững bước tiến mạnh trong kỷ nguyên phát triển mới”¹. Dự thảo Các Văn kiện trình Đại hội XIV (Dự thảo) là sự kết tinh những định hướng chiến lược mang tầm lý luận của Đảng trong nhiệm kỳ khóa XIV (2026-2030) và cho giai đoạn phát triển tiếp theo. Trong đó, vấn đề con người được đặt ở vị trí trung tâm, vừa là mục tiêu, vừa là động lực của tiến trình cách mạng. Những định

hướng này không chỉ thể hiện sự kế thừa, bổ sung, phát triển sáng tạo tinh hoa lý luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và truyền thống văn hóa dân tộc, nhân loại mà còn là kết quả tổng kết thực tiễn đổi mới đất nước qua gần 40 năm đổi mới. Với tầm vóc chiến lược, các định hướng chiến lược về con người trong Dự thảo góp phần giải phóng, phát huy tiềm năng con người như chủ thể của đổi mới, đáp ứng yêu cầu lịch sử trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

2. Nội dung các định hướng chiến lược về con người của Đảng thời kỳ đổi mới trong Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV

2.1. Con người là trung tâm của chiến lược phát triển

Qua 40 năm đổi mới (1986-2025), vấn đề con người được xác định là nội dung xuyên suốt trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội. Đảng khẳng định con người vừa giữ vị trí trung tâm của chiến lược phát triển đất nước, vừa là mục tiêu, là động lực quan trọng của cách mạng xã hội chủ nghĩa. Đại hội VII (1991) khẳng định: “Mục tiêu và động lực chính của sự phát triển là vì con người, do con người”². Theo đó, *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội năm 1991* xác định đặc trưng về con người của xã hội xã hội chủ nghĩa Việt Nam là “con người được giải phóng khỏi áp bức, bóc lột, bất công, làm theo năng lực hưởng theo lao động, có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện cá nhân”³. Tổng kết 20 năm tiến hành công cuộc đổi mới (1986-2006), Đại hội X (2006) của Đảng xác định đặc trưng về con người của chủ nghĩa xã hội Việt Nam là “con người được giải phóng khỏi áp bức, bất công, có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, phát triển toàn diện”⁴. *Cương lĩnh xây dựng đất*

nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển) năm 2011 trên cơ sở tổng kết 25 năm tiến hành công cuộc đổi mới (1986-2011) chỉ rõ: “Con người là trung tâm của chiến lược phát triển, đồng thời là chủ thể phát triển”⁵. Đồng thời, xác định đặc trưng là “con người có cuộc sống ấm no, tự do, hạnh phúc, có điều kiện phát triển toàn diện”⁶. Đại hội XIII (năm 2021) một lần nữa khẳng định: “lấy con người là trung tâm của phát triển và được chia sẻ những thành quả của quá trình phát triển kinh tế”⁷. Như vậy, tư tưởng xuyên suốt về con người của Đảng trong sự nghiệp đổi mới: con người là trung tâm của chiến lược phát triển.

Đại hội XIV là cột mốc, mắt khâu quan trọng trong tiến trình xây dựng chủ nghĩa xã hội. Định hướng chiến lược về con người trong Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV là sự tiếp nối, phát triển tư duy lý luận của Đảng về vai trò trung tâm của con người qua các kỳ Đại hội. Dự thảo quán triệt sâu sắc nguyên tắc kết hợp nhuần nhuyễn giữa “lý luận và thực tiễn, giữa kiên định và đổi mới, giữa kế thừa và phát triển” được nêu ra tại Đại hội XIII trong nhận thức về con người nói chung và vai trò trung tâm của con người nói riêng. Trên cơ sở đó, Dự thảo xây dựng định hướng chiến lược về vai trò trung tâm của con người trên cơ sở tổng kết, phát triển lý luận về đường lối đổi mới. Trước yêu cầu mới của bối cảnh đất nước chuẩn bị các nguồn lực để Việt Nam bước vào kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, Dự thảo xác định: “Phát triển nguồn lực con người, phát triển văn hóa thực sự trở thành nền tảng, sức mạnh nội sinh, động lực to lớn cho sự phát triển nhanh, bền vững của đất nước”, “phát huy tối đa nhân tố con người; con người là trung tâm, chủ thể là nguồn lực chủ yếu và mục tiêu của sự phát triển”⁸. Tổng kết 40 năm đổi mới, Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV rút ra năm bài

học kinh nghiệm mang tầm lý luận. Bài học về vấn đề con người là một trong năm bài học quan trọng ấy. Dự thảo chỉ rõ: “quán triệt sâu sắc và thực hành triệt để quan điểm “Dân là gốc”. Phát huy vai trò chủ thể, vị trí trung tâm của Nhân dân. Mọi chủ trương, chính sách phải thực sự xuất phát từ nguyện vọng, quyền và lợi ích chính đáng, hợp pháp và hạnh phúc của Nhân dân; thực sự tin tưởng, tôn trọng và phát huy quyền làm chủ của Nhân dân; kiên trì thực hiện phương châm “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng”⁹. Nhận thức về vai trò trung tâm của con người là sự khẳng định nhất quán tư duy lý luận của Đảng thời kỳ đổi mới. Đảng không chỉ nhận thức rõ tầm quan trọng của con người trong phát triển nhanh, bền vững đất nước, mà còn đặt con người vào vị trí trung tâm của mọi chiến lược phát triển. Trên nền tảng đó, các quyết sách chính trị được hoạch định nhằm bảo đảm phát huy toàn diện vai trò con người qua việc bảo vệ các quyền và lợi ích chính đáng của con người đến tạo điều kiện cho sự phát triển về trí tuệ, đạo đức, thể chất và tinh thần của con người trong bối cảnh mới. Việc Đảng xác định con người là trung tâm trở thành định hướng chiến lược, nguyên tắc chỉ đạo trong quá trình xây dựng xã hội “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”.

2.2. Con người là mục tiêu của chiến lược phát triển

Mục tiêu trong chiến lược phát triển của cách mạng Việt Nam là giải phóng con người, phát triển con người toàn diện. Việc xác lập mục tiêu này thể hiện định hướng có tính nguyên lý trong tư duy lý luận của Đảng, phản ánh rõ lập trường nhất quán, kiên định trong suốt quá trình lãnh đạo cách mạng. Tư duy ấy khẳng định con người là mục đích phát triển, là cơ sở để định

hình các quyết sách chính trị phù hợp với bản chất nhân văn và tiến bộ của con đường xã hội chủ nghĩa. Tư duy lý luận ấy là sản phẩm vận dụng, phát triển sáng tạo chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và truyền thống “nhân văn”, “dân bản” của dân tộc Việt Nam. Con người là mục tiêu của chủ nghĩa xã hội tức là mục tiêu của các chủ trương, đường lối, pháp luật, chính sách. Hay nói cách khác, con người là đối tượng thụ hưởng kết quả của các quá trình phát triển kinh tế - xã hội. Các chủ trương, đường lối, pháp luật, chính sách của Đảng, Nhà nước cần xuất phát từ con người, lấy con người làm tiền đề. Con người là cơ sở hiện thực của việc xây dựng, hoạch định các chủ trương, đường lối, pháp luật, chính sách của Đảng, Nhà nước. Đại hội XIII (năm 2021) xác định: “mọi chủ trương, chính sách phải thật sự xuất phát từ cuộc sống, nguyện vọng, quyền và lợi ích chính đáng của nhân dân, lấy hạnh phúc, ấm no của nhân dân làm mục tiêu phấn đấu”¹⁰.

Trong quá trình đổi mới, chuẩn bị những tiền đề cho kỷ nguyên mới, định hướng chiến lược về con người của Đảng là lấy con người là mục tiêu của chiến lược phát triển. Điều này được hiểu là mọi quyết sách chính trị phải hướng đến con người, lấy con người làm tiêu chuẩn, thước đo. Con người là mục đích thì tất cả là phương tiện để con người phát triển, hoàn thiện. Con người là “thực thể tự nhiên có tính chất người”¹¹. Con người với tư cách là mục tiêu của chiến lược phát triển thì con người phải được phát triển toàn diện. Phát triển toàn diện con người không chỉ là phát triển về phương diện thể chất, mà còn phát triển năng lực, phẩm chất xã hội của con người. Điều này lý giải tại sao, trong Dự thảo xác định mục tiêu phát triển con người chủ yếu giai đoạn 2026-2030 thể hiện ở hai phương diện cơ bản: *Một là*, về

Tổng Bí thư Tô Lâm dự lễ khai giảng, kỷ niệm 80 năm truyền thống ngành giáo dục _ Ảnh: tuoitre.vn

phương diện sinh học của con người biểu hiện ra là sức khỏe, tuổi thọ, thể chất,... Dự thảo phân đấu trong nhiệm kỳ khóa XIV thì “chỉ số phát triển con người (HDI) phấn đấu đạt khoảng 0,78; tuổi thọ trung bình tính từ lúc sinh đạt 75,5 tuổi, trong đó thời gian sống khỏe mạnh đạt tối thiểu 68 năm”¹². Hai là, về phương diện xã hội của con người. Phát triển toàn diện con người Việt Nam không chỉ dừng phát triển về thể chất, thể trạng, tuổi thọ mà còn phát triển cả những năng lực, phẩm chất xã hội con người Việt Nam thời đại mới. Dự thảo chỉ rõ: “Phát triển toàn diện con người Việt Nam về đạo đức, trí tuệ, ý thức dân tộc, trách nhiệm công dân, năng lực sáng tạo, thẩm mỹ, thể lực, kỹ năng sống, kỹ năng nghề nghiệp. Xây dựng môi trường văn hóa lành mạnh, văn minh gắn với xây dựng, hoàn thiện con người mới Việt Nam xã hội chủ nghĩa”¹³.

Thấm nhuần quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh về con người, giải phóng con người và từ thực tiễn cách mạng Việt Nam, Dự thảo chỉ rõ, luôn chú trọng “tối các điều kiện vật chất và tinh thần để xây dựng và phát triển con người toàn diện”, “tạo điều kiện và cơ hội cho mọi người được tiếp cận với các nguồn lực và dịch vụ xã hội để phát triển”¹⁴.

2.3. Con người là “sức mạnh nội sinh”, “động lực to lớn” của sự phát triển

Con người là động lực của sự phát triển đã được Đảng khẳng định ngay từ khi bước vào thời kỳ đổi mới. Đại hội VI (1986) khẳng định vai trò động lực của con người qua luận điểm: “Tôn trọng con người, phát huy sức sáng tạo của mọi tầng lớp nhân dân, hướng sự sáng tạo đó vào sự nghiệp xây dựng xã hội mới, và thông qua quá trình xây dựng kinh tế - xã hội mà đào tạo, rèn luyện con người mới, hình thành những tập thể

lao động mới...”¹⁵. Đại hội XIII (2021) từng xác định: “Phát huy tối đa nhân tố con người; con người là trung tâm, chủ thể, là nguồn lực chủ yếu và mục tiêu của sự phát triển”¹⁶. Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV của Đảng tiếp tục khẳng định con người là động lực, nguồn lực trong chiến lược phát triển. Tuy nhiên, Dự thảo có điểm mới là con người được xác định không chỉ là nguồn lực và động lực mà còn nguồn “sức mạnh nội sinh”, “động lực to lớn” của sự phát triển nhanh, bền vững đất nước, “Phát triển nguồn lực con người, phát triển văn hóa thực sự trở thành nền tảng, sức mạnh nội sinh, động lực to lớn cho sự phát triển nhanh, bền vững của đất nước”¹⁷.

Đánh giá quá trình phát triển tư duy lý luận về vai trò động lực của con người trong thời kỳ đổi mới, Đảng khẳng định: “đã nhận thức sâu sắc hơn về nhân tố con người và mối quan hệ giữa phát triển văn hóa, con người với phát triển kinh tế - xã hội; xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện được xác định là một mục tiêu của chiến lược phát triển kinh tế - xã hội; coi phát triển văn hóa và xây dựng con người là nhân tố nội sinh cốt lõi và động lực của sự phát triển bền vững”¹⁸. Dự thảo chú trọng phát huy vai trò “sức mạnh nội sinh”, “động lực to lớn” của con người trong sự phát triển ở ba khía cạnh cơ bản, như sau:

- Phát huy vai trò của con người trong xây dựng nguồn nhân lực chất lượng cao. Nguồn nhân lực chất lượng cao là một trong ba đột phá chiến lược được Đảng nêu ra từ Đại hội XI (năm 2011), Đại hội XII (năm 2016), Đại hội XIII (năm 2021) và tiếp tục trong Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV (2025), “tập trung phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao, trình độ cao; đẩy mạnh thu hút và trọng dụng nhân tài”¹⁹.

- Phát huy vai trò động lực của con người gắn với phát triển khoa học công nghệ, đổi mới

sáng tạo. Đây là cơ sở tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 57-NQ/TW ngày 22/12/2024 của Bộ Chính trị về *đột phá phát triển khoa học, công nghệ, đổi mới sáng tạo và chuyển đổi số quốc gia*. Dự thảo khẳng định: “Trong xây dựng, phát triển con người, nguồn nhân lực được xác định là chìa khóa, là đột phá chiến lược để phát triển đất nước”, “đầu tư cho nhân lực khoa học và công nghệ là đầu tư cho phát triển bền vững, trực tiếp nâng tầm trí tuệ và sức mạnh của dân tộc... tiếp tục đổi mới mạnh mẽ, đồng bộ thể chế, chính sách ứng dụng, phát triển khoa học và công nghệ”²⁰ như là một trụ cột mới của sự phát triển.

- Phát huy vai trò động lực của con người gắn với phát huy các giá trị văn hóa, giá trị quốc gia, giá trị con người Việt Nam. Dự thảo nhấn mạnh nội dung: “Khơi dậy mạnh mẽ tinh thần yêu nước, tự chủ, tự tin, tự lực, tự cường, tự hào dân tộc, khát vọng xây dựng đất nước phồn vinh, văn minh, hạnh phúc. Phát huy có hiệu quả giá trị văn hóa và tinh thần cống hiến của con người Việt Nam, để văn hóa thực sự trở thành nguồn lực nội sinh, động lực và hệ điều tiết phát triển đất nước”²¹.

2.4. Định hướng chiến lược về con người gắn với xây dựng, hoàn thiện môi trường để con người phát triển toàn diện, “không để ai bị bỏ lại phía sau”

Xây dựng và hoàn thiện môi trường để con người phát triển toàn diện, “không để ai bị bỏ lại phía sau”, là một tất yếu khách quan trong chiến lược phát triển con người. Bởi lẽ, con người vừa là chủ thể sáng tạo lịch sử, vừa là sản phẩm của lịch sử. Con người là sản phẩm của chính những điều kiện xã hội mà họ đang sống. Trong tiến trình đó, môi trường kinh tế - xã hội không chỉ là bối cảnh khách quan mà còn là phương thức quyết định để phát triển con người

toàn diện. Xây dựng, hoàn thiện môi trường phát triển toàn diện con người Việt Nam là tạo điều kiện, tiền đề về kinh tế, chính trị, văn hóa, xã hội để con người có điều kiện phát triển và được phát triển đầy đủ “về đạo đức, trí tuệ, ý thức dân tộc, trách nhiệm công dân, năng lực sáng tạo, thẩm mỹ, thể lực, kỹ năng sống, kỹ năng nghề nghiệp”²².

Một điểm nhấn trong định hướng chiến lược về con người của Đảng là tư tưởng “không để ai bị bỏ lại phía sau”. Đây không chỉ là thông điệp chính trị, mà là kết tinh của quá trình phát triển tư duy lý luận về con người và sự nghiệp giải phóng con người trong cách mạng Việt Nam. Tư tưởng này được đúc rút từ thực tiễn chăm lo đời sống vật chất, tinh thần cho nhân dân, đặc biệt qua những trải nghiệm sâu sắc trong công tác phòng, chống đại dịch Covid-19 giai đoạn 2021-2023. “Không để ai bị bỏ lại phía sau” trở thành một triết lý hành động và giữ vai trò chỉ đạo, định hướng trong xây dựng, hoàn thiện và thực thi công tác quản lý phát triển xã hội bền vững, cũng như trong việc thực hiện chính sách xã hội của Đảng và Nhà nước. Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV cũng nêu ra một số nội hàm cơ bản, nội dung quan trọng của tư tưởng “không để ai bị bỏ lại phía sau”, cụ thể là: chú trọng các đối tượng chính sách, yếu thế, đối tượng trong khu vực phi chính thức; giảm nghèo nhanh, bền vững, bảo đảm mức sống cho người có công và gia đình chính sách; thực hiện bình đẳng giới; thu hẹp khoảng cách giữa các vùng miền, tầng lớp dân cư; xây dựng hệ thống an sinh xã hội đa tầng, hiện đại, thích ứng linh hoạt, theo vòng đời và bao phủ toàn dân; bảo đảm mọi người dân được tiếp cận, thụ hưởng các dịch vụ xã hội cơ bản, thiết yếu...

Việc xây dựng, hoàn thiện môi trường thể hiện qua quản lý phát triển xã hội hiệu quả,

chính sách xã hội toàn diện. Xây dựng, hoàn thiện và thực hiện hiệu quả công tác quản lý phát triển xã hội, cùng với các chính sách xã hội, là điều kiện thiết yếu để bảo đảm con người được phát triển toàn diện. Đồng thời, nâng cao năng lực hoạch định và thực thi chính sách xã hội là nền tảng để khắc phục những khiếm khuyết của cơ chế thị trường, qua đó tạo lập môi trường phát triển công bằng cho mọi người. Đây cũng là nội dung cơ bản, giữ vai trò trung tâm trong quản lý phát triển xã hội, nhằm hiện thực hóa mục tiêu tiến bộ và công bằng xã hội. Điều này góp phần giải quyết tốt, giải quyết hài hòa *một trong mười* mối quan hệ lớn mang tính quy luật của quá trình đổi mới mà Đảng chỉ ra từ Đại hội XI, Đại hội XII, Đại hội XIII là mối quan hệ “giữa tăng trưởng kinh tế và phát triển văn hóa, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội, bảo vệ môi trường”. Xây dựng, hoàn thiện, thực hiện tốt công tác quản lý xã hội, các chính sách xã hội phản ánh tư tưởng nhân văn, tinh thần “đi dân vi bản” của Đảng trong quá trình lãnh đạo cách mạng Việt Nam. Dự thảo coi “quản lý phát triển xã hội bền vững, bảo đảm tiến bộ, công bằng xã hội” là một nội dung quan trọng trong các nội dung lãnh đạo, chỉ đạo thực tiễn của Đảng. Trong đó, quản lý phát triển xã hội phải mang tính “bao trùm, bền vững”, xây dựng đời sống xã hội đảm bảo “tiến bộ, công bằng xã hội”. Dự thảo yêu cầu trong nhiệm kỳ khóa XIV cần “hoàn thiện mô hình, cơ chế, chính sách quản lý phát triển xã hội hiện đại, bao trùm, bền vững”, “Bảo đảm tiến bộ, công bằng xã hội, an sinh xã hội, phúc lợi xã hội, an ninh xã hội và an ninh con người”²³. Như vậy, định hướng chiến lược về con người trong Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV gắn chặt với công tác quản lý phát triển xã hội và chính sách xã hội,

nhằm bảo đảm con người phát triển toàn diện và “không để ai bị bỏ lại phía sau”. Điều đó vừa thể hiện tư tưởng “nhân văn”, “dân bản” nhất quán của Đảng, vừa khẳng định giá trị cốt lõi mà Đảng kiên trì hiện thực hóa trong hành trình xây dựng một Việt Nam hòa bình, độc lập, thống nhất, phồn vinh, văn minh, hạnh phúc, một xã hội thật sự vì con người trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

3. Kết luận

Định hướng chiến lược về con người trong Dự thảo Văn kiện Đại hội XIV khẳng định nhất quán tư duy coi con người là trung tâm, mục tiêu và động lực của sự nghiệp đổi mới, tạo nền tảng để đất nước bước vào kỷ nguyên vươn mình. Đây là sự kế thừa, phát triển tư duy lý luận của Đảng, phản ánh chiều sâu nhân văn, tính tiên bộ của chủ nghĩa xã hội Việt Nam. Định hướng chiến lược về con

người trong Dự thảo đặt con người vào vị trí trung tâm, mục tiêu phát triển, đồng thời nhấn mạnh vai trò của con người như “sức mạnh nội sinh”, “động lực to lớn” của quá trình phát triển. Việc hiện thực hóa định hướng chiến lược này gắn liền với xây dựng, hoàn thiện, thực hiện tốt quản lý phát triển xã hội, thực thi hiệu quả các chính sách xã hội, bảo đảm mọi điều kiện để con người phát triển toàn diện, “không để ai bị bỏ lại phía sau”. Trong bối cảnh mới, định hướng chiến lược về con người mà Dự thảo đề cập là cơ sở phát triển, phát huy con người nhằm hiện thực hóa các mục tiêu phát triển theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Điều này góp phần cụ thể hóa tuyên bố cốt lõi từ Đại hội VI (1986) của Đảng là “Đảng ta không có mục đích nào khác là đấu tranh vì hạnh phúc của nhân dân”²⁴ ♦

^{1, 8, 9, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Dự thảo Các Văn kiện trình Đại hội XIV của Đảng*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2025, tr.2; tr.49, 210; 16-17; tr.21-22; 28; 211; 49-50; 210; 50; 211-212; 28; 28; 32-33.

^{2, 3} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2007, tập 51, tr.154; 134.

⁴ Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2006, tr.68.

^{5, 6} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tr.76; 70.

⁷ Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập II, tr.81.

^{10, 16} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2021, tập I, tr.28; 47.

¹¹ C.Mác và Ph.Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2000, tập 42, tr.234.

^{15, 24} Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2006, tập 47, tr.447; 362.